

Mye penger og ingen tvang

Ja til lønn, ja til tannpleiere, tja til turnus og nei til etableringskontroll, sa deltakerne på Forum for tillitsvalgte, som er en årlig og vårlig arena for høyttanking for de folkevalgte i NTF. Slik også i år, med samlingssted på Legeföreningens Soria Moria på Voksenkollen i Oslo, 4. og 5. april. Denne gangen skulle det først og fremst tenkes høyt om det stadig aktuelle og stadig uløste problemet med fordeling av tannleger og fordeling av oppgaver i tannhelsetjenesten, og aller mest det første. Og dette med utgangspunkt i en arbeidsgruppe opprettet av Helsedepartementet som i begynnelsen av juni i år skal enes om tiltak for å få en bedre geografisk fordeling av tannleger og mer effektiv bruk av tannleger og tannpleiere. Med i de innledende runder før debatten var også erfaringer og tanker fra Sverige, presentert av Socialstyrelsens medicinalråd Agneta Ekman.

NTFs sekretariat har to medlemmer i Helsedepartementets arbeidsgruppe, forhandlingssjef Karsten K. Langfeldt og spesialrådgiver Dag E. Reite. De innledet om arbeidsgruppens mandat og tanker og ba salen om svar på spørsmål idet de håpet å få med seg gode innspill tilbake til arbeidsgruppen. Den har, ved siden av Helsedepartementet, også med medlemmer fra Arbeids- og administrasjonsdepartementet (AAD), Kommunal- og regionaldepartementet (KRD), Sosial- og helsedirektoratet (SHdir), Norsk Tannpleierforbund (NTpF), Kommunenes sentralforbund (KS) og Samfunnsodontologisk enhet ved Universitetet i Oslo.

Mandat

Arbeidsgruppens oppgave eller mandat er å beskrive situasjonen på landsbasis med hensyn til samlet utnyttelse og fordeling av tannleger og tannpleiere og å beskrive fylkeskommunale tiltak for rekruttering og stabilisering, og hvorvidt disse har hatt ønsket effekt. Gruppen skal videre drøfte alternative virkemidler av rettslig og uten-

Harald Jøstensen med lang fartstid i NTF, både i hovedstyre og representantskap, var invitert til Forum for tillitsvalgte, denne gang med bakgrunn som fylkespolitiker i Nordland, og med foredrag: Hvordan gjøre inntrykk på en politiker? – Politikere er ikke dumme, sa han, men for å gjøre inntrykk, må man først kvitte seg med politikerforakten og dernest huske at politikere hører på argumentasjon. Foto: G. Sangnes.

omrettslig art for både på kort og lang sikt å oppnå en mer hensiktsmessig geografisk fordeling av tannleger og tannpleiere, både i forhold til tannhelsetjenesteloven og etterspørsel av tannhelsetjenester. De skal også se på en mer hensiktsmessig fordeling av arbeidsoppgavene mellom tannleger og tannpleiere og et mer hensiktsmessig samarbeid mellom offentlig og privat sektor i tannhelsetjenesten.

Bakgrunn

Bakteppet er visse utviklingstrekk i tannhelsetjenesten, som arbeidsgruppen beskriver slik: en netto reduksjon av tannleger om noen år. Privat sektor er blitt større, med en tilsvarende reduksjon i offentlig sektor. Forholdstallet mellom

tannpleiere og tannleger er endret og en ser endringer i tilbud og etterspørsel etter tannhelsetjenester og overgang til større klinikker, etter som tannleger ikke lenger vil jobbe alene. Det er færre tannleger i distriktene som følge av at det er mer attraktivt å bo sentralt. Man avventer en effekt av Tromsø-utdanningen og videre lurer man på om man ser et trendskifte i retning av at offentlig ansettelse nå er i ferd med å bli mer attraktivt enn det har vært.

Arbeidsgruppen har videre tatt utgangspunkt i tre kategorier geografiske områder: områder uten problemer, der det er nok tannleger i både offentlig og privat sektor. Områder hvor tannlegedekningen varierer over tid, der problemene er hånd-

terbare, og områder der det er kontinuerlig mangel på tannleger, de såkalte «kronikerne».

Hovedkategoriene av mulige tiltak er også fire: pedagogiske, det vil si informasjon og henstilling, regulatoriske, som betyr lover og forskrifter, økonomiske, innebærende tilskudd av ulik art og organisatoriske, beskrevet som endret praksisstruktur.

Mulige tiltak

Etter denne gjennomgangen gikk Langfeldt og Reite videre med å fortelle om en rekke mulige tiltak som allerede har vært diskutert i arbeidsgruppen: turnusordning, økt praksisperiode under studiet, endringer i klinikkstruktur, stipend til studier (fylkeskommunale tiltak), nedskrivning av studielån, odontologiske kompetansesentra og desentralisert spesialistutdanning. Videre tilskudd til etablering og/eller drift (eventuelt kombinert med etableringskontroll og/eller inndragning av private praksiser), finansiering i form av per capita-system (enten i form av tilskudd for hver behandlet pasient og/eller listesystem), kombinasjonsstillinger, arbeidsgiverpolitikken i Den offentlige tannhelsetjenesten (DOT) og økt satsing på rekruttering fra utlandet.

Mot slutten av innledningen stilte NTFs medlemmer i arbeidsgruppen konkrete spørsmål om hvilke tiltak forsamlingen mente ville være best egnet til å løse problemene, og da ville de også gjerne ha forslag som ikke allerede var tenkt på av arbeidsgruppen. Det ble også spurt om hva det er som hindrer at private tannleger inngår avtaler med DOT, om det er viljen, økonomien, kapasiteten eller at det ikke finnes tannleger DOT kan inngå avtaler med. Likeledes om det er et trendskifte med økt søkning til DOT og til distriktene. De ville også vite om det er slik at tannlegene ønsker at tannpleiere overtar deler av oppgavene.

Svenske erfaringer

Men før salen fikk svare, fikk man servert et tankevekkende innlegg om svenskens erfaringer i deres søken etter løsninger på beslektede problemer. Dette av medicinalråd Agneta Ekman fra den svenske Socialstyrelsen, en institusjon som kan sammenlignes med vårt SHdir, inkludert Helsetilsynet. Ekman er spesialist i pedodonti, hun er dessuten odont. dr. og hun har blant annet vært leder for tannhelsetjenesten

Gi tannlegene lønn så det monner, var medicinalråd Agneta Ekmans råd for å løse rekrutteringsproblemene i distriktene. Foto: G. Sangnes.

i Norrbotn og visepresident i den svenske tannlegeforeningen.

Tanken man først og fremst gjorde seg, er som så ofte før, at svenskene allerede har forsøkt det man har begynt å tenke på å gjøre her. For å erfare at det ikke virker. Og så har de gjerne sluttet med det, før vi har fått satt det i verk her til lands. Noe som på ingen måte hindrer oss i å iverksette de tingene som ikke virker. I Sverige har de for eksempel hatt tannlegeutdanning i nord i mange år.

Høyskolen i Umeå virket også rekrutterende til tannlegestillinger nordpå, til å begynne med. Men ikke nå lenger, var Ekmans påstand. – De som utdanner seg i Umeå kommer like gjerne fra Stockholm, Malmö og Göteborg som fra steder nord i landet, forteller hun. Og de bosetter seg ikke der oppe. Bortsett fra kanskje i Umeå, men ikke i Tärnaby eller Wilhelmina, som stedene heter når du kommer ut på «gläsbbygden» i Nord-Sverige. Hun sa også at tannlegemangelen i Sverige ikke egentlig handler om mangel, men snarere er et rekrutteringsproblem. Hun ser derfor ikke en økning i tannlegeutdanningen som noen løsning. Da drar de ferdige tannlegene bare til utlandet og tjener gode penger der, er svenskens erfaring. Selv om det er ledige stillinger i distriktene. Så tannleger tyter ikke ut og befolker klinikker i små bygdesamfunn selv om det blir mangt av dem.

Money talks

Med mindre de får skikkelig mye penger for det. – Money talks, sa Agneta Ekman

til Forum for tillitsvalgte, og snakket om en taxi som henter tannlegen hjemme og kjører vedkommende til flyplassen for at han eller hun skal bli fløyet til et aktuelt distrikt. Der står det en ny drosje og venter og kjører til stedet med klinikken hvor tannlegen jobber fire dagers uke før det bærer tilbake på samme vis. For dette får tannlegen, i tillegg til lønn, tusen kroner i bonus hver dag fem dager i uken. Den femte dagen er en fridag. – Gi så det monner, sa Ekman. – Og spandér gjerne litt ekstra ferie også.

Som man roper i skogen...

Og så var vi tilbake i den norske tannhelsehverdagen. Skal vi satse på turnus, folkens? Nei, det var det ikke mange som trodde på. Tolv tillitsvalgte hender gikk i været da spørsmålet kom. Dette er også et tiltak som det tar tid å få satt i verk. For det kan ikke pålegges dem som allerede har begynt å utdanne seg. Dessuten var det en som sa at det er urettferdig, for det vil ikke gjelde de som er utdannet utenlands. Og en annen minnet om at turnus er noe man skal lære av, slik er det i hvert fall for legene, og da kan man ikke sende en fersking alene til Røst og kalle det turnus. Da heter det vel beordring. Det ble også en del snakk om å kjøre bil. Det er man flinkst til etter å ha hatt førerkort noen år. Men man må kjøre der det er trafikk og ikke bare frem og tilbake til butikken. Sånn er det vel med det å være tannlege også?

Men noen sa at økt praksisperiode og forlenget studium kanskje kunne være en mulighet, selvsagt kompensert med mer lønn når man endelig er ferdig. Men da var det en annen som sa at det er veldig hyggelig med studenter, men det er ikke noen hjelp i dem. For det hadde han erfart. Så da var man like langt. Da var det mer tro på bonuslønn. La folk jobbe tre år og gi dem en ekstra årslønn som bonus, var en idé som flere av de tillitsvalgte sluttet seg til.

Og alle visste om en praksis som det hadde vært vanskelig å selge. Til og med i Oslo. Tannpleiere, da? Skal vi ha flere av dem? Ja! Det var det bare to som ikke var enige i.

Det spørs vel likevel om arbeidsgruppen i denne omgang fikk de svarene man trenger eller ønsker seg der i gården. De tillitsvalgte på Forum fikk heller ikke så god tid på seg, og spørsmålene vil nå bli diskutert videre i de respektive lokalforeninger.

Ellen Beate Dyvi